

Xivutiso na Nhlamulo eka van'waswimawusa va VAT eka Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19

Nomboro	Xivutiso na Nhlamulo
1	<p>X: Xana i yini Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka Van'waswimawusa? N: Enkarhini wa Dzivamisoko 2020, Mfumo wu tivisile matshalatshala yo pfuneta Van'waswimawusa va VAT lava hlanganaka na mimbuyelo yo biha ya nkholuko wa timali hi mhaka ya nsivelo wa vukorhokeri wa COVID-19. Hi ndlela leyi faneleke, van'waswimawusa va VAT lava sweswi va titsariseleke ku fayila mitlheriso ya VAT n'hwetini na n'hwetini va ta pfumeleriwa ku fayila mitlheriso n'hwetini na n'hwetini, kwalaho ku khiyinuriwa mivuyiselo yin'wana na yin'wana ya VAT leyi va kolotiwaka yona. Vevukiso wu pfumeleriwele hi ndzhundzhuluxo lowu ringanyetiweke eka <i>Draft Disaster Management Tax Relief Administration Bill, 2020</i> naswona wu ta tirha eka nkarhi wo leha wa mune wa tin'hwetini hi ndlela leyi landzelaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van'waswimawusa va VAT, lava titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo wa A, va ta pfumeleriwa ku fayila mitlheriso ya VAT n'hwetini na n'hwetini eka mikarhi ya xibalo ya Dzivamisoko 2020 ku ya eka Mudyaxihi 2020 na mikarhi ya xibalo ya Khotavuxika 2020 ku ya eka Mawuwani 2020, loko n'waswimawusa wa VAT a hlawula ku endla tano; • Van'waswimawusa va VAT, lava titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo wa B, va ta pfumeleriwa ku fayila mitlheriso ya VAT n'hwetini na n'hwetini eka mikarhi ya xibalo ya Dzivamisoko 2020 ku ya eka Mudyaxihi 2020 na nkarhi wa xibalo wa Khotavuxika 2020 ku ya eka Mawuwani 2020, loko n'waswimawusa wa VAT a hlawula ku endla tano; • Loko n'waswimawusa wa VAT, loyi a titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo wa B, a hlawula ku fayila mitlheriso wa VAT n'hwetini na n'hwetini hi Mawuwani 2020 (leswi nga ta fikelerisa eka vuyiselo wa VAT), mitlheriso wa VAT n'hwetini na n'hwetini wa Mhawuri 2020 (loko ku ve wu ta fikelerisa eka vuyiselo wa VAT kumbe e-e) ku ta laveka leswaku ku pfariwa nandzelelano wo fayila wa kambirhi hi n'hwetini. <p>Hi xivangelo lexi, a ku na xilaveko eka n'waswimawusa wa VAT ku endla xikombelo eka Khomixinara leswaku nkhetekanyo wu cincinwa ku ya eka Nkhetekanyo wa C (nkhetekanyo wo fayila wa n'hwetini na n'hwetini), ku nga n'waswimawusa wa VAT loyi anakanyiwaka ku va a wela eka Nkhetekanyo wa C, loko n'waswimawusa yoloye wa VAT a hlawula ku fayila mitlheriso wa n'hwetini na n'hwetini.</p> <p>Xibalo xin'wana na xin'wana xa mixavo lexi engeteriweke eka hakelo ya nhundzu leyi u yi xavaka lexi endliweke kwala n'hwetini xi fanele ku</p>

	tivisiwa ku fambisana na nkarhi wa milawu ya mphakelo eka n'hweti leyi ntlheriso wa VAT wu fayiliwaka hi wona.
2	<p>X: I vahakelaxibalo vahi lava ringaneleke Vevukiso wa Vuyiselo wa COVID eka VAT? N: Ku ringanela Vevukiso wa Vuyiselo wa COVID eka VAT, van'waswimawusa va VAT va fanele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sweswi va titsariserile ehansi ka Nkhetekanyo A kumbe B • Va landzelerisa xibalo hi ku hetiseka, leswi vulaka leswaku: <ul style="list-style-type: none"> ○ U titsariserile swibalo hinkwaswo leswi lavekaka; ○ A wu na mitlheriso leyi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke swona; ○ A wu na xikweleti xa xibalo lexi kayiveleke ku hakeriwa kumbe ku katsa na xikweleti xa xibalo laha ku nga na ntwanano wa lulamiselo ro hakela hi xitolimente kumbe ntwanano kumbe xikweleti xa xibalo lexi yimisiweke lexi yimeleke nkaneto kumbe aphili kumbe xikweleti xa xibalo xa R100 kumbe ehansi.
3	<p>X: Xana ndzi nga kamba njhani leswaku ndza landzelerisa? N: Ku kumisisa loko ku ve wa landzelerisa, u nga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • U nga langutisa xiyimo xa wena xa nandzeleriso hi ku tirhisa eFiling eka pheji ra “My Compliance Profile”. • Kombela Xitatimende xa Akhawunti xa sweswinyana eka swibalo leswi u ti tsariseleke swona; • Bela riqingho eka SARS Contact Centre ku kombela xiyimo xa wena xa nandzeleriso wa xibalo.
4	<p>X: Xana ndzi nga koxa Vevukiso wa Vuyiselo wa VAT wa COVID eka Van'waswimawusa eka mikarhi yihi? N: Vevukiso wa Vuyiselo wa VAT wa COVID eka Van'waswimawusa va VAT wu kumeka hi ndlela layi landzelaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van'waswimawusa va VAT, lava titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo wa A, va ta pfumeleriwa ku fayila mitlheriso ya VAT n'hweti na n'hweti eka mikarhi ya xibalo ya Dzivamisoko 2020 ku ya eka Mudyaxihi 2020 na mikarhi ya xibalo ya Khotavuxika 2020 ku ya eka Mawuwani 2020, loko n'waswimawusa wa VAT a hlawula ku endla tano; • Van'waswimawusa va VAT, lava titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo wa B, va ta pfumeleriwa ku fayila mitlheriso ya VAT n'hweti na n'hweti eka mikarhi ya xibalo ya Dzivamisoko 2020 ku ya eka Mudyaxihi 2020 na mikarhi ya xibalo ya Khotavuxika 2020 ku ya eka Mawuwani 2020, loko n'waswimawusa wa VAT a hlawula ku endla tano; <p>Loko n'waswimawusa wa VAT, loyi a titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo wa B, a hlawula ku fayila ntlheriso wa VAT n'hweti na n'hwet hi Mawuwani 2020 (leswi nga ta fikelerisa eka vuyiselo wa VAT), ntlheriso wa VAT n'hweti na n'hweti wa Mhawuri 2020 (loko ku ve wu ta fikelerisa</p>

eka vuyiselo wa VAT kumbe e-e) ku ta laveka leswaku ku pfarwa nandzelelano wo fayila wa kambirhi hi n'hweti. Nawu wo fana wu ta tirhisiwa eka n'waswimawusa wa VAT loyi a titsariseleke ehansi ka Nkhetekanyo A.

5 X: Xana i mikarhi yihi yo fayila mitlheriso ya VAT leyi nga ta pfumeleriwa ku ya hi nkhetekanyo wa mina wo fayila?

Nkarhi wo fayila wa Nkhetekanyo wa A:

- Xikombiso eka ku fayila ka 2020:

Eka nkarhi	Fayila hi	
N'wn 2019 - Sng 2020	Nyy 2020	
Nyy 2020 - Nyk 2020	Dzv 2020	
Dzivamisoko 2020	Mudyaxihi 2020	* n'hweti ya1 ya vevukiso
Mudyaxihi 2020	Kht 2020	* n'hweti ya2 ya vevukiso
Kht 2020	Mww 2020	* n'hweti ya3 ya vevukiso
Mww 2020	Mhw 2020	* n'hweti ya 4 ya vevukiso
Mhw 2020 - Ndz 2020	Nhl 2020	
Nhl 2020 - Hkr 2020	N'wn 2020	

Nkarhi wo fayila wa Nkhetekanyo wa B:

- Xikombiso eka ku fayila ka 2020:

Eka nkarhi	Fayila hi	
Sng 2020 - Nyy 2020	Nyk 2020	
Nyk 2020 - Dzivamisoko 2020	Mudyaxihi 2020	
Mudyaxihi 2020	Kht 2020	* n'hweti ya1 ya vevukiso
Kht 2020	Mww 2020	* n'hweti ya2 ya vevukiso
Mww 2020	Mhw 2020	* n'hweti ya3 ya vevukiso
Mhw 2020	Ndz 2020	* n'hweti ya 4 ya vevukiso
Ndz 2020 - Nhl 2020	Hkr 2020	
Hkr 2020 - N'wn 2020	Sng 2021	

6 X: Xana ndzi rhumela njhani ntlheriso wa mina wa VAT?

	<p>N: Van'waswimawusa va nga rhumela ntlheriso wa VAT hi ku tirhisa eFiling hi kumbe siku ro hetelela ra bindzu, na hi ku tirhisa rhavi rin'wana na rin'wana ra SARS hi ti 25 (kumbe ku nga si fika siku ro hetelela ra bindzu) endzhaku ka ku hela ka nkarhi wa xibalo.</p> <p>Tsundzuka: VAT leyi hakerisiwaka eka miphakelo ya tinhundzu leyi endliweke (xibalo xa mixavo lexi engeteriweke eka hakelo ya nhundzu leyi u yi xavaka) leyi nga le hansi ka VAT leyi hakeriweke eka vaphakeri va wena (xibalo xa mixavo lexi engeteriweke eka hakelo ya nhundzu leyi u yi xavisaka) na misuso yin'wana leyi pfumeleriweke = ntsengo wa VAT lowu faneleke ku hakeriwa/vuyiseriwa.</p>
<p>7</p>	<p>X: Xana ndzi faneriwile rini hi vuyiselo?</p> <p>N: Loko n'waswimawusa a faneriwile hi vuyiselo, SARS yi fanele ku hakela vuyiselo wolowo wa VAT eka masiku ma 21 ma bindzu loko yi kumile ntlheriso wa VAT lowu tatiweke kahle mayelana na vuyiselo wolowo wa VAT, handle ko vangeriwa ntswalo wun'wana na wun'wana eka vuyiselo wolowo wa VAT.</p>